

MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜSAVİRLİK SEKTÖRÜ ÜLKE RAPORU ROMANYA

1-MÜTEAHHİTLİKSEKTÖRÜ

a) 2019-2020 Yılı Bilgileri ve 2020-2021 Yılı Beklentileri

İnşaat sektörü 2019 yılında sürekli bir büyüme kaydetmiştir.2019 yılında Romanya’da GSYİH 201.099 milyon RON olarak gerçekleşmiştir.İnşaat sektörününGSYİH’ye katkısı cari fiyatlarla31,53 milyar RON’a ulaşmış olup, sektörün GSYİH’yekatkı oranı 2018 yılına göre %1,3 artışla %6,4 seviyesindedir.2019 yılında inşaat işlerinin hacmi 2018 yılına göre, yeni inşaat işleri %32,5, cari bakım ve onarım işleri %26,3 ve genel tamirat işleri %0,9 artışla toplam olarak %27,6 oranında artış göstermiştir. İlaveten 2018 yılına nazaran konut inşaatı %26,2, konut dışı inşaat %49,1 ve mühendislik İnşaatı %16,6 artış göstermiştir.Ayrıca, 2019 yılında yeni inşaat işlerine yatırım 52.121,4 milyon RON olup, 2018 yılında toplam yatırımların %43,4üne tekabül eden söz konusu yatırımlar 2019 yılındaki toplam yatırımların %50,1’ine denk düşmektedir.

2020 yılının ilk çeyreğinde 2019 yılının aynı dönemine göre, COVID-19 şartlarındaşantiyelerin faaliyete devam etmeleri üzerine inşaat sektörü hacmi %32,6 artış göstermiştir.Yeni inşaat işleri %20,3, cari bakım ve onarım işleri %75,7 ve genel tamirat işleri %51,9 artışla toplam %27,6 oranında büyüme göstermiştir. 2019 yılına nazaran konut inşaatı %22,3, konut dışı inşaat %17,6 ve mühendislik inşaatı %45,9 artış kaydetmiştir.

Öte yandan, Romanya Nisan 2020 ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre inşaat işlerinde %0,9 düşüş kaydetmesine rağmen, AB seviyesinde %12,2 artış ile en yüksek artış kaydeden ülke seviyesindedir (Eurostat).

Müteahhitlik sektörünün son dönemdeki gelişimine ilişkin endekslenmiş verileri içeren tablo ise aşağıda sunulmaktadır.

	2018		2019		2020			
	Ocak	Ortalama	Ocak	Ortalama	Oca	Sub	Mar	Nis
TOTAL	98.1	89.1	92.8	110.8	135.7	130.7	136.2	135.0
New constructions	98.1	98.3	109.1	127.4	151.6	143.7	148.0	145.7
Capital repairs	113.3	64.5	63.7	65.5	91.4	94.4	93.0	106.0
Current repairs	57.2	81.0	72.3	96.1	131.4	147.2	150.2	137.7
Residential buildings	82.1	149.2	200.7	188.9	267.8	258.0	230.0	226.9
Non-residential buildings	181.4	87.0	89.4	124.0	133.8	141.5	135.1	139.5
Engineering works	102.2	77.6	76.0	88.0	112.5	112.0	124.3	121.2
Mevsimseletkilerdenarındırılmışendeksdeğerleri, 2015-100								

Bunun dışında, 2018 yılı sonunda 114/2018 sayılı Hükümet Kararı (HK) gereği, inşaat sektöründe istihdam edilen işçilere asgari 3.000 RON ödenmesi zorunlu kılınmış ve bu durum işçi maliyetlerinde artışa yol açmıştır.

2020 yılında yaşanan salgının etkilerinin giderilmesine yönelik politikalar, müteahhitlik sektörünün 2020-2021 döneminde nasıl şekilleneceğini gösterecek en önemli faktördür. AB üye ülkelerde salgının etkilerini gidermek amacıyla çeşitli paketler açıklamıştır. Romanya bu çerçevede fonlardan net faydalanıcı ülkeler arasında yer almaktadır. Yapılan açıklamalar Romanya'nın sağlanacak kaynakların önemli bir kısmını ulaşım, tarım ve enerji altyapısının yenilenmesinde kullanmayı planladığını göstermektedir.

Diğer taraftan, salgın ve sonrasında konut ve ticari inşaatların nasıl bir seyir izleyeceği konusunda çelişik değerlendirmeler bulunmaktadır. Ofis binaları talebinin düşmesi ve mevcut doluluk oranlarındaki düşüş bu gruptaki bina inşaatının zayıflayacağına işaret etmektedir. Konut dışı inşaat içerisinde önemli bir yer tutan alışveriş merkezleri için de olumsuz beklentiler söz konusudur. Braiila Tuna köprüsü ve çeşitli hastane ve altyapı projeleri ise 2019-2020 döneminde gündemde olan önemli projelerdir.

b) Ülkede Kısa ve Uzun Vadede Uluslararası İhaleye Çıkarılacak Önemli Projeler

1 Temmuz 2020 tarihinde Başbakan tarafından açıklanan Ulusal Yatırımlar ve Ekonomi Kalkınma Planı çerçevesinde aşağıdaki projeler açıklanmıştır. Öte yandan yapılan açıklamada projelerin finansmanında kullanılacak kaynaklar net bir şekilde açıklanmamış, AB fonlarından faydalanılacağı belirtilmiştir.

2020-2030 Dönemine ait projeler:

Sibiu – Pitești (Loturi 1, 4, 5), Craiova – Pitești otobanı, Transilvania (Suplacu de Barcău – Borş), Sebeş – Turda otobanı, Bükreş Güney Çevre Yolu, Bacău Çevre Yolu ve Brăila'daki Tuna Köprüsü. Ayrıca, Pan-Avrupa ulaşım şebekeleri ile bağlantı kuracak 3.000 km yol inşaatı (Sibiu – Pitești (Lot 2, 3), Transilvania Otobanı: Nădășelu – Suplacu de Barcău, Unirii Otobanı: Tg. Mureş -Iași – Ungheni, A3: Ploiești – Comarnic – Braşov, A7: Ploiești– Suceava – Siret, AO Bükreş Kuzey Çevre Yolu; Bükreş – Alexandria – Craiova - Lugoj, Buzău/Focşani - Brăila – Galați, Măcin – Tulcea – Köstence; Transregio Gilău – Cluj N. – Apahida.

- 2020-2030 Döneminde 3.000 Km'lik Demiryollarına 18 milyar Euro'luk yatırım yapılması planlanmaktadır.
- Nisan 2020 de sözleşmesi imzalanmış 35,9 milyon RON Cluj metro hattının projesi de planda yer almaktadır.
- Başta Köstence Limanı olmak üzere, deniz ve nehir ulaşımı için toplam 4,3 milyar Euro öngörülmüştür.
- Havacılık alanında yolcu terminali ve kargo bölgeleri için toplam 2,9 milyar Euro yatırım öngörülmektedir.
- 2021-2027 döneminde Sağlık alanında ise toplam değeri 1,64 milyar Euro olacak ilk 3 Bölgesel Hastaneleri inşaat edilecektir (Cluj Bölgesel Acil Hastanesi: 539,59 milyon Euro; Iași Bölgesel Acil Hastanesi: 500,35 milyon Euro; Craiova Bölgesel Acil Hastanesi: 602,73 milyon Euro).
- Diğer taraftan, 2021-2027 döneminde kırsal bölgelerde 1450 tıp merkezinin inşaatı/modernizasyonu/reabilitasyonu, 25 il hastanesi ve 110 şehir hastanesi için 17,5 milyar RON öngörülmektedir.

- 2021-2027 döneminde Sağlık alanında ise toplam değeri 1,64 milyar Euro olacak ilk 3 Bölgesel Hastaneleri inşaat edilecektir (Cluj Bölgesel Acil Hastanesi: 539,59 milyon Euro; Iaşi Bölgesel Acil Hastanesi: 500,35 milyon Euro; Craiova Bölgesel Acil Hastanesi: 602,73 milyon Euro).

Ayrıca, 2020 yılında;

- Köstence Mihail Kogalniceanu askeri üssüne 20 yıllık bir süre içerisinde binaların maliyeti 1.57 milyar Euro yatırım projesi (Romanya Savunma Bakanlığı);
- 2020 Yılı Sosyal Konut Projesi (değeri 69.513.297 RON; Romanya Kamu İşleri, Kalkınma ve İdare Bakanlığı);
- Timişoara -TraianVuiaUluslararası Havaalanı terminalinin tamamlanması (Değeri 91.205.000 RON; Romanya Ulaştırma Bakanlığı);
- Kamu veya Sosyal amaçlı bazı binaları depreme karşı sağlamlaştırma işleri (değeri 239 milyon RON; Romanya Kamu İşleri, Kalkınma ve İdare Bakanlığı-CNI);
- 35 yaş altı toplu konut projesi (ANL) (değeri 483 milyon RON; Romanya Kamu İşleri, Kalkınma ve İdare Bakanlığı-ANL);
- Unirii Otopanı çerçevesinde Ditrău – TârguNeamţ (km 75+000 – km 95+000) bölümü ve Ungheni’de Moldova Cumhuriyetine bağlamak üzere Prut Nehri üzerinde Köprü inşaatı Hk.da H.K. (dokümantasyon Hakkındaki Hükümet Kararı yayımlanacaktır) projeleri de gündemde olan projeler arasında yer almaktadır.

Bunun dışında, 7 Şubat 2020 Tarihli ve 93 Sayılı Romanya Resmi Gazetesinde yayımlanan PPP ve Bazı Kamu Yatırımlarına İlişkin Bazı Tedbirlerin Tespiti Hakkında 39/2018 sayılı HK'nı değiştiren ve tamamlayan 7/2020 Sayılı HK. çerçevesinde PPP'ler ilgili Bakanlıklara devredilmiştir. Söz konusu projeler ve ilgili Bakanlıklar aşağıda yer almaktadır.

1)-Ulaştırma, Altyapı ve Haberleşme Bakanlığı :

- a) TârguNeamţ-IaşiOtopanı;
- b) Ploieşti-BraşovOtopanı;
- c) Bükreş-Craiova-Calafat-Drobeta-Turnu Severin-Lugoj Otopanı;
- d) Bükreş-Craiova/Sofia-Timişoara/Belgrad-Cluj/Budapeştehızlıtrenyolu;
- e) M7 Metro Şebekesinin genişletilmesi;
- f) GüneyBükreşHavaalanının inşaatı;
- g) Ploieşti-Buzău-Focşani- Bacău-Paşcani-Iaşi-Suceava-Siret (Vicşani) hızlıtrenyolu;
- h) Güney-KöstenceLimanının Genişletilmesi;
- i) Romen Demir Yolları hastanelerinde PPP çerçevesinde hizmetlerde işbirliğinin yürütülmesi;
- j) Argeş ve Dâmboviţa Nehirlerinin Gemi Ulaşımına Yönelik Düzenlenmesi.

2)- Söz konusu Hükümet Kararının yürürlüğe girişi (07/02/2029) tarihinde Romanya Sağlık Bakanlığı, Ulusal Strateji ve Tahminler Komisyonundan aşağıdaki stratejik projeler devralmaktadır:

- a) "Dr. Calistrat Grozovici" Çokfonksiyonlu Klinik (A ve B Binaları) inşaatı;
- b) Ulusal Kan, Serum ve Hücre Bankasının Kurulması;
- c) Timişoara Bölge Hastanesinin İnşaatı

- d) Braila-Galati Bölge Hastanesinin İnşaatı
- e) TarguMureş Bölge Hastanesi

3)- Sözkonusu Hükümet Kararını yürürlüğe giriş (07/02/2029) tarihinde Romanya Ekonomi, Enerji ve İş Ortamı Bakanlığı, Ulusal Strateji ve Tahminler Komisyonundan aşağıdaki stratejik projeler devralmaktadır:

- a) Tuna Nehri Üzerinde TurnuMagurele-Nikopol Hidroelektrik Tesisinin Kurulması;
- b) Tarnita-Lapuşteşti Hidroelektrik Tesisinin Kurulması;
- c) Elektrikli Ulaşım Araçları Fabrikasının İnşaatı
- d) Elektrikli Ulaşım Araçları Fabrikasının İnşaatı
- e) Karadeniz- Yeni Costinesti Lüks Konut Projesi
- d) Karadeniz- Yeni Costinesti Lüks Konut Projesi
- e) Fagaraş Dağlarında Turistik Kayak Merkezinin inşaatı.

(4))- Sözkonusu Hükümet Kararını yürürlüğe giriş (07/02/2029) tarihinde Romanya Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ulusal Strateji ve Tahminler Komisyonundan aşağıdaki stratejik projeler devralmaktadır: Siret-Baragan Kanalının İnşaatı (Sulama Sistemleri için)

(5) Söz konusu Hükümet Kararının yürürlüğe giriş (07/02/2029) tarihinde Romanya Kamu İşleri, Kalkınma ve İdare Bakanlığı, Ulusal Strateji ve Tahminler Komisyonundan aşağıdaki stratejik projeler devralmaktadır: Carol Davilla Üniversite Sağlık Kompleksi

c) Projelerin Finansmanı

İnşaat sektöründe kamunun sınırlı kaynaklar, AB'nin Romanya'ya tahsis ettiği fonlar ve bankacılık sektöründen alınan krediler sektörün finansal kaynaklarını oluşturmaktadır. Romanya'da altyapı projeleri Ulaştırma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, 2020 yılında Romanya'ya AB'den 31,2 milyar Euro'nun sağlanması beklenmektedir.

AB'nin 2014-2020 Ortak Altyapı Programları kapsamında Romanya'ya altyapı ve inşaat için 10,8 milyar Euro tahsis edilmiştir. Söz konusu meblağın 6,94 milyar Euro'luk kısmı AB Uyum Fonu ve 2,3 milyar Euro'luk kısmı AB Kalkınma Fonu ve 1,6 milyar Euro'luk kısmı da Ulusal Eşfinansman Fonu tarafından ayrılmıştır. 2019 Yılında 2,7 milyar Euro'luk AB fon finansmanı sağlanmıştır. Bu kapsamda, Dobruca Bölgesinin kalkınmasında önemli rol oynayacak Braila ile Köstenceyi bağlayacak vetoplambedel 2,57 milyar Ley (541 milyon Euro)'luk askılı köprü için 1.696.947.366,29 RON (400 milyon Euro) finansman sağlanmıştır.

İlaveten, Romanya hükümeti, salgın öncesinde yaptığı açıklamalarda gündemdeki KÖİ projelerinden bir kısmının (Bükreş-Braşov otoyolu) kendi kaynakları ile finanse edilmesini değerlendirdiklerini açıklamış idi. Ancak, salgın sonrasında Romanya'nın kullanabileceği tutarlar dikkate alındığında proje finansmanında AB fonlarının öne çıkacağını göstermektedir.

Müteahhitlik kapsamında yer alan askeri projeler ise daha çok NATO ve Romanya tarafından sağlanan fonlarla finanse edilmektedir.

d) Sektördeki İş Fırsatları

Romanya inşaat sektörünün; ülkenin altyapısının yetersiz olması ve siyasi iradenin altyapıyı güçlendirmeye yönelik politikalar izlemesi, başkent Bükreş dahil ülke genelindeki binaların %80'inin 1990 öncesi dönemde inşa edilmiş eski binalar olması, yurtdışında yaşayan

Romen vatandaşların ülkede konut alımına yönelmeleri, orta ve üst gelir seviyesindeki nüfusa hitap eden modern konut projelerinin sayısının az olması, proje finansmanında AB'nin Romanya'ya tahsis ettiği fonların kullanılıyor olması, göz önünde bulundurularak Türk firmaları için fırsatlar sunduğu değerlendirilmektedir.

İlaveten, Romanya müteahhitlik sektörü, ihalelerin doğrudan üstlenilmesi, teknik müşavirlik, taşeronluk, işçi ve makine/teçhizat/malzeme temininin de dahil olduğu tüm alanlarda iş fırsatları sunmaktadır.

e) Müteahhitlik Sektöründe Yabancı Firma Faaliyetlerine Yönelik Kısıtlamalar, Riskler ve/veya Avantajlar

Romanya yasaları uyarınca yabancı firmalar ile yerli firmalar arasında ayırım gözetilmemekte olup, yabancı firmalara özgü bir kısıtlama bulunmamaktadır. Romanya'nın AB üyesi olması, bankacılık sektörünün iyi işlemesi, yabancı yatırımın ekonominin tüm sektörlerinde yapılabilmesi, tam mülkiyet hakları ile şirketin serbestlik içinde yönetilebilmesi, sermaye ve karların dışarıya transfer edilebilmesi, kamulaştırma ve devletleştirmeye karşı koruma ve yabancı yatırımcılara karşı ulusal firmalarla eşit davranış belirtilebilir. En önemli avantaj diğer Avrupa ülkelerine nazaran daha düşük olan iş gücünün fiyatıdır.

Türk müteahhitleri Romanya piyasasında avantajlı durumdadır. Romanya'da Türk iş adamlarının kurduğu STK'lar güçlü bir imaja sahiptir. Romanya'nın genel ekonomik durumunun AB ortalamasının aşağısında olması kalkınma fonlarından miktarsal olarak yararlanma imkanını artırıcı bir unsurdur ve bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Kısıtlamalar ve risklerle ilgili olarak; kalifiye işgücü teminindeki zorluk, genelde işçi ücretlerinde artış, enerji fiyatlarındaki artış ve bürokraside ataletle idari problemler sayılabilir. Bunlara kamuya ait bazı yatırımlarda alacak oluşması da dahildir.

Ayrıca, PPP'lere ilişkin mevzuat değişikliği (7/2020) kapsamında, projelere ait gerçekleştirme etüdlerinin onaylanması hakkındaki kararları feshedildiği belirtilmekte olup, projelere ait belirsizlik sürmektedir.

2019 Yılında özellikle çimento, demir-çelik veya sac gibi inşaat malzemeleri fiyatlarına %30 zam gelmiştir. %20 artış ince işte, %15-20 artış tesisat ile diğer inşaat işleri ile inşaat malzemelerinde uygulanmıştır.

f) Makine, Ekipman ve Yapı Malzemesi İthalatı Yönünden Lojistik Altyapı

Ekipman, malzeme ve makinelerin taşınması için gelişmiş bir demiryolu alt yapısı ve Karadeniz'de limanları ve karayolu ağı bulunmaktadır.

Makine, ekipman ve malzemede en önemli şart menşeleri ve CE standartlarına uygun olmalarıdır. Söz konusu ekipman Avrupa Birliği içerisinde üretilmişse, transit, gümrük, vs. vergiler sıfırdır. Türkiye'den yapılacak ithalatlarda gümrük vergisi sıfırdır. Ancak, %19 KDV ithalat esnasında peşin olarak alınmaktadır.

g) Kalifiye İşgücü Temini

2019 yılında AB dışı ülkelerden 20.000 işçi kontenjanı ve 2020 yılı için 30.000 işçi kontenjanı 968/2019 Sayılı Hükümet Kararı üzerine açılmıştır. AB üyeliğinin ardından,

yaşanan göç nedeniyle inşaat sektöründe kalifiye işgücü temininde oluşan sıkıntılar halen devam etmektedir. Basında yer alan haberlere göre ise, kalifiye işgücü sıkıntısının yaklaşık üçte biri inşaat sektöründedir.

h) Ülkede Müteahhitlik Projesi Yürüten 3. Ülkeler ve Firmaları

Romanya'da faaliyet gösteren tüm büyük inşaat şirketleri uluslararası inşaat pazarında faaldir. Romanya'da proje üstlenen başlıca yabancı firmalar aşağıda yer almaktadır:

1. Strabag SRL (Avusturya)
2. Astaldi SPA (İtalya)
3. Bouygues (Fransa)
4. Aktor SA (Yunanistan)
5. AccionaConcesiones (İspanya)
6. Skanska Construction Romania SL (İsveç)

Ülkenin en önemli şirketler arasında BOG'ART (ROMANYA) ve ERBASU (ROMANYA) yer almaktadır. Romen inşaat şirketleri Moldova Cumhuriyeti, Irak, Yemen, Birleşmiş Arap Emirlikleri, Almanya veya Fransa'da faaldir. Romanya resmi makamları, görüşme yapılan yabancı hükümet yetkililerine, Romanya Ticaret ve Sanayi Odasının aracılığı ile müteahhitlik proje teklif sunmaktır.

i) Ülke Firmaları ile İşbirliği Olanakları (Ülke İçinde, Üçüncü Ülkelerde, vs.)

Romanya'nın inşaat sektörünün ana aktörleri uluslararası firmalardır. Halihazırda PNL Hükümetinin 2020 Kasım ayında göreve gelen PNL Hükümetinin bir önceki PSD Hükümetince kabul edilen PPP projelerine ilişkin olarak yaptıkları mevzuat değişikliği nedeniyle projelerin akıbeti belirsizlik taşımaktadır. PPP projelerinin hayata geçirilmesi halinde, Alman ve İtalyan firmalarıyla bu projeler kapsamında yapılması öngörülen köprü ve şehir hastaneleri projelerinde işbirliği yapılabilmesi imkanları bulunmaktadır.

2- Teknik Müşavirlik Sektörü

a) Ülkenin Teknik Müşavirlik Sektörüne İlişkin 2019-2020 Yılı Bilgileri ve 2020-2021 Yılı Beklentileri

114/2018 Sayılı HK hükümlerinde yer alan teşvikler Teknik Müşavirliklik sektörüne de uygulanmaktadır. Romanya tarafından ihale edilen işlerin önemli bir kısmı design-built yada EPC şeklinde olup teknik müşavirlik firmalarımız için fırsat sunmaktadır.

b) Sektördeki İş Fırsatları

Romanya'da karayolu yapımı ve hastane ve diğer üst yapı inşaatlarında gündemde olan pek çok proje bulunmaktadır. Anılan projelere ilişkin olarak teknik müşavirlik sektörü bakımından da fırsatlar yaratabileceği düşünülmektedir. Salgın sonrasında yerel firmalardan daha fazla faydalanılması kaygılarının artması nedeniyle oluşabilecek olumsuzluklara karşı yerel firmalar ile ortak girişim imkanlarının araştırılmasının faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

3- Müteahhitlik, Teknik Müşavirlik Yabancı Yatırım Mevzuatı

a) Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörünü Düzenleyen Mevzuata İlişkin Bilgi

İnşaat sektörü için sektörde çalışanlara 2028 yılına kadar sosyal sigorta primlerinin %25'ten %21,25'e düşmesi planlanmakta olup, sağlık sigorta prim ödemelerinde muafiyetin sağlanması gibi teşvikler 114/2018 Sayılı Hükümet Kararı çerçevesinde sektörün büyüme kaydetmesini sağlamıştır. Müteahhitlik sektöründe Romanya mer'î mevzuatını oluşturan başlıca metinler ise aşağıda belirtilmektedir:

1. İnşaat Kalitesi Hakkında 10/1995 Sayılı Kanun ile İnşaat Ruhsatlarının Verilmesi Hakkında 50/1991 Sayılı Kanuna Değişiklik Getiren 7/2020 Sayılı Kanun;
2. İnşaat Sektöründe İşçi ve İşverenlere Sağlanan Bazı Teşvikler Hk.da 114/2018 Hükümet Kararı (1 Ocak 2019-31 Aralık 2028 döneminde işçi ve İşverenler faydalanmaktadır) (114/2018 S. HK ÖZET: Söz konusu Karar çerçevesinde İnşaat Sektöründeki İşçiler aşağıdaki Teşviklerden 1 Ocak 2019-31 Aralık 2028 döneminde faydalanmaktadır:
 - Gelir vergisinden (%10) muafiyet;
 - Sağlık primi (%10) vergisinden muafiyet
 - Sosyal Sosyal sigorta primin %3,75 düşüşle %25'ten %21,25 ödenmesi.

İşverenlerise aşağıdaki Teşviklerden faydalanmaktadır:
-%4 Ağır iş şartları ile %8 özel iş şartlarına uygulanan SSK priminin SSK temel hesaplamasına dahil edilmemektedir.
-%iş sigorta payı %0,3375'e düşmüştür.
İşverenin NACE kodlarında belirtilmiş sektörlerde faaliyet göstermesi gerekli olup, yılbaşı itibariyle toplam ciro üzerinden minimum %80'nin söz konusu faaliyetler denger gerçekleştirilmesi şartı getirilmiştir.

3. Proje, İnşaat Yapımı Ve İşlerinin Kalite Teknik Kontrolü ve Ekspertizi Hakkında Yönetmelik – 925/1995 Sayılı Hükümet Kararı;
4. İnşaat Malzemelerinin Piyasa Girişi Şartları Hakkında 622/2004 Hükümet Kararı;
5. Devlet İnşaat Müfettişliğinin Kurulması Hakkında 63/2001 Sayılı Hükümet Kararı;
6. İnşaat Kalitesi Hakkında Bazı Yönetmeliklerinin Onaylanması Hakkında 766/1997 Sayılı Hükümet Kararı;
7. Demir Yolu, Demir Yolu Taşımacılığı ve Metro Altyapısının İnşaatı, Modernleştirilmesi, Bakım ve Onarım Faaliyetlerinde Kullanılan Teknik Ürün CE Hizmetlerinin Kabul Edilmesi Hakkında Ulaştırma Bakanının 250/2000 Sayılı Kararı;
8. Şirket ve Özel Kişilerinin Yangın Söndürme Tesisat ve Sistemlerinin Yapımı, Projelendirilmesi ve Tamiratında Yetkili Kılınmaları Hakkında İçişleri ve İdari Reform Bakanlığının 252/2007 Sayılı Karar;
9. İnşaat İşlerinin Onaylanması Hakkında 214/2008 Sayılı Hükümet Kararı ile 50/1991 Sayılı Kanun'un Kabul Edilmesi Hakkında 261/2009 Sayılı Kanun.
10. Tüm yeni binaların enerji tüketiminin yaklaşık sıfırla eşit olmasına ilişkin zorunluluk getiren Binaların Enerji Performansı Hakkında (EPBD recast) 2010/31/AB Sayılı Direktifi 31 Aralık 2020 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Ek tamamlayıcı mevzuat ise 177/2015 Sayılı Kanun ve 163/2016 Sayılı Kanun'dur. İlaveten, tüm inşaat projeleri, ISO 9001, ISO 14001 ve OHSAS 18001 standartlarına uygun olmalıdır. Bunun dışında ilave bilgi, Romanya Devlet İnşaat Müfettişliği Kurumu web sitesi: <http://www.isc-web.ro/lege.php> ve <http://isc-web.ro/sites/default/files/lege/LEGEA%20NR.%2010%20DIN%201995.pdf> sitesinde yer almaktadır.

b)Yabancı Yatırım Mevzuatına İlişkin Bilgi

Yabancı yatırımcıların kuracağı şirketler, Romen vatandaşların kuracağı şirketlerle aynı haklara sahiptir. Yabancı sermayeye yönelik herhangi bir kısıtlama yoktur. Romanya vatandaşı olmayan kişi ev satın alabilmekte ancak arazi satın alamamaktadır. Ancak, Romanya vatandaşı olmayanların kurdukları şirketler, şirket adına ev ve arazi satın alabilmektedir

c) Yabancı İşçi Çalıştırma, Oturma İzinleri, Vergiler Sosyal Güvenlik Giderleri ve Şirket Kuruluşlarına İlişkin Bilgi

-Romanya’da Yabancı İşgücü İstihdam Edilebilmesi İçin Gerekli Bilgi, Belge ve İşlemler:

Çalışma Amacıyla Giriş Vizesi ve Çalışma Müsaadesinin Alınmasına İlişkin Bilgiler

Yabancıların Romanya hudutları dahilinde çalışmaları hakkında 26.06.2007 tarihli ve 56 sayılı Hükümet Acil Kararı;Göçmenler Romen Kurumu’nun kurulması hakkında 26.06.2007 tarihli ve 56 sayılı Hükümet Acil Kararı;Göçmenler Romen Kurumu’nun düzenlenme yapısı ve görevleri hakkında 639 sayılı Hükümet Acil Kararının hükümleri göz önünde bulundurularak;Romanya hudutları dahilinde yasal olarak faaliyette bulunan iş verenler, aşağıda sıralanan şartların tamamına riayet etmek kaydıyla yabancıları istihdam edebilirler:

1. Romen, AB, Avrupa Ekonomik Alanı hakkındaki Anlaşma tarafları ülkelerinin vatandaşları ile Romanya’da devamlı ikamet eden kişilerin söz konusu iş yerlerine alınmaması durumunda;
2. Yürürlükteki yasalara göre işveren tarafından talep edilen profesyonel hazırlık, tecrübe ve yetki özel şartlarına uyanlar;
3. Söz konusu faaliyeti yürütebileceklerini belgeleyen tıbbi belge ile Romanya hudutları dahilinde yürütecekleri faaliyete aykırı cezai özgeçmiş olmadığına ispatlanması;
4. Hükümet Kararı üzerine yıllık olarak onaylanan kontenjana dahil olmaları;
5. Devlet bütçesine vergilerini güncel olarak ödeyen iş verenler.

Çalışma müsaadesi iş verenin Göçmenler Romen Kurumu’na vermiş oldukları dilekçe üzerine Romen yasalarında belirtilen şartlara riayet eden yabancılara verilir.

Çalışma müsaadesi, oturma müsaadesinin alınması için gereklidir.

Devamlı Çalışacak İşçiler İçin Çalışma Müsaadesi

Romanya’daki bir tüzel kişi veya ülke ticaret merkezi dışında bulunup, Romanya’da şubesi olan iş verende devamlı çalışacak işçiler için çalışma müsaadesinin alınmasına ilişkin dilekçeye eklenecek belgeler :Şirketin Kuruluş Belgesi ile Ticaret Siciline Tescil Belgesi (kopya ve aslı), Hissedar/Hissedarların suç işlemelerinden dolayı veya iflas etmelerine ilişkin mahkeme kararının bulunmadığını belirten Ticaret Sicilinden alınmış faaliyet raporu; İş verenin bankası tarafından verilen bu kişinin güvenilirliğine dair yazı;Vergi Dairesi tarafından verilen iş verenin devlete borcunun olmadığını belirten belgeİş verenin bağlı bulunduğu İş ve İşçi Bulma Kurumundan ilgili işle ilgili istihdam hakkında yazı; Boş ve dolu iş yerlerini belirten kadro şeması;İlgili iş yerinin boş olduğuna dair ilanın günlük bir gazetede basılması; İlgili boş yerlerine işçi alınması için seçim usulü üzerine düzenlenen tutanak kopyası; Sorumluluk

kendisine ait olmak üzere, cezai suç işlemediğine dair yabancıнын beyannamesini de içeren özgeçmiş; Çalışacak görev veya meslek için gerekli diplomanın yeminli tercüman ve noter tarafından onaylanmış Romence'ye çevirisi;Eğitim sistemi dışında elde etmiş olduğu profesyonel hazırlık, profesyonel tecrübesini belirten belgelerin yeminli tercüman ve noter tarafından onaylanmış Romence'ye çevirisi;Yabancı kişinin hudut geçiş belgesinin kopyası;Yabancı kişinin 2 adet fotoğraf

İşin Alındığına Dair Belge Üzerine İstihdam Edilen İşçiler Çalışma Müsaadesinin Verilmesi

Dosya her işçi için ayrı ayrı hazırlanacaktır. 30 gün içinde ilgili Kurum tarafından onay beklenecektir. Prosedüre uygun olarak, ilk önce diplomanın uygunluğu için başvurulup, cevabı 30 gün içinde alınacaktır.İşin Alındığına Dair Belge üzerine Romanya'ya gelen işçiler (vizenin türü D/AS) Romanya'da 60 günden fazla kalmaları gerekmektedir.Çalışma müsaadesinin elde edilmesi üzerine yabancı işçi Romanya Konsoloslüğundan çalışma vizesi için müracaat edecektir. Romanya'ya gelmesinden sonra da Göçmenler Romen Kurumu'na başvurulup, oturma müsaadesi 30 gün içinde alınacaktır.

-Şirket veya Temsilcilik Kurulması

Şirket kurulumuna ilişkin yasal dayanağı 29 Ocak 1998 tarihli ve 33 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “*Ticari Şirketler Hakkındaki 31/1990 Sayılı Kanun*” oluşturmaktadır. Söz konusu Kanun uyarınca Romanya'da ticari faaliyette bulunmak için şirket kurulması zorunlu olup; şirket kurmak için, şirket merkezinin bulunduğu bölgenin Ticaret Sicil Müdürlüğüne başvuru yapılması gerekmektedir.

Şirketin kuruluş belgesinde aşağıdaki bilgiler yer alır;

- a. Şahıs şirketi kurulması halinde ortakların adı ve soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri / Tüzel kişilik kurulacaksa ortakların ismi, adresi ve uyuğu
- b. Şirketin türü, ismi ve adresi (kira sözleşmesi veya tapu belgesi), varsa amblemi
- c. Faaliyet alanı
- d. Sermayesi (her ortağın hisse payları açıkça belirtilmelidir)
- e. Şirket yöneticilerinin isimleri
- f. Ortakların kar ve zarar payları
- g. Şubelerin adresleri veya açılacak olan şubelerin kuruluş şartları
- h. Şirketin çalışma süresi
- i. Şirketin feshedilme şekli

Şirketin tescili için, şirket kuruluş belgelerinin tasdik tarihinden itibaren 15 gün içinde, aşağıda belirtilen diğer belgelerle birlikte ilgili Sicil Müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

- a. Şirketin kuruluş belgesi,
- b. Kuruluş belgelerinde açıklanan miktar ve şartlarda sermayenin yatırıldığına dair belge,
- c. Aynı sermayeye ait mülkiyet sahipliği belgeleri,
- d. Şirket idareci ve denetçilerinin 31/1990 sayılı Kanun şartlarına uyacaklarına dair noter onaylı beyanları,
- e. Türkiye'den alınan ve noter tasdikli Adli Sicil Belgesinin tercümesi veya noterde verilecek beyanname,
- f. Pasaport

-Vergi Uygulamaları

Romanya'da gelir vergisi %10 olarak belirlenmiş olup; Romanya'da uygulanan gelir vergisi AB ortalaması olan %38'in oldukça gerisindedir. Gelir vergisine tabi faaliyetler; (i) bağımsız aktiviteler sonucu elde edilen gelir, (ii) maaş ve maaşa eklenen gelirler, (iii) mal kullanım hakkının başkasına verilmesi sonucu oluşan gelir, (iv) yatırımlar, (v) emeklilik maaşları, (vi) tarımsal aktiviteler sonucu oluşan gelir, (vii) ormancılık ve balık yetiştiriciliği sonucu oluşan gelir, (viii) ödüller ve başka kaynaklardan gelen gelirlerdir. Gelirler vergisini ödemekle yükümlü olanlar; Romanya'da oturumu olanlar, Romanya'da oturumu olmayan ama Romanya'da bir kuruluşa sahip olanlar, oturumu olmayan ancak Romanya'dan gelir elde edenlerdir.

Romanya'da kurumlar vergisi oranı %16'dır. Romen tüzel kişileri, Romanya'da etkin yönetim merkezi bulunan yabancı hukuk kişileri, Romanya'da yerleşik daimi birimleri ile faaliyette bulunan yabancı hukuk kişileri mükellef olmaktadır. Katma değer vergisi ise Romanya'da %19 oranında uygulanmakta olup, bazı ürün gruplarında farklı uygulamalar mevcuttur.

-Sosyal Güvenlik

Her işveren ve çalışan; diğer vergi mükellefleri gibi devletin sosyal, sağlık ve çalışma sigorta sistemine katkıda bulunmak durumundadır. İşçinin sosyal güvenlik katkısına (CAS) ödeyeceği oran brüt maaşının %25'i değerindedir. İşverenin ödeyeceği oran ise, normal, farklı ve özel çalışma şartlarına göre %0, %4, %8 değerinde olacaktır.

Sağlık katkısı (CASS) oranı %10 değerinde olup, işçi statüsünde olan veya sağlık katkısını ödeme zorunluluğunda bulunan gerçek kişiler tarafından ödenecektir. İşverenler, işçilere ödedikleri maaşlara ait gelirler için, %2.25 değerinde olan iş için sigorta katkısını (CAM) ödeyeceklerdir. İşverenler çalışanlarına maaş ödemesi yaparken katkı paylarını hesaplayıp kesinti yaparak ödemedede bulunmaktadırlar.

-Vize Uygulamaları

Umuma mahsus pasaport hamili Türk vatandaşlarının Romanya'ya gelmeleri için vize almaları gerekmektedir. Resmi pasaport (diplomatik, hususi ve hizmet) hamili Türk vatandaşlarının Romanya'ya yapacakları 180 gün içindeki 90 günlük turistik ziyaretlerinde ise, vize almalarına gerek bulunmamaktadır. Romen makamlarının vize için talep ettiği belgeler hakkındaki bilgilere Romanya'nın Ankara Büyükelçiliği ya da İstanbul ve İzmir'deki Başkonsolosluklarının web sayfalarından ulaşılabilmektedir.

Öte yandan, Avrupa Birliği veya bir Schengen ülkesi tarafından düzenlenmiş geçerli çok girişli vize veya oturma izni sahibi Türk vatandaşları, 1 Şubat 2014 tarihinden geçerli olmak üzere, vizeden muaf olarak Romanya'ya giriş yapabilmekte ve son 180 gün içerisinde 90 günü aşmamak kaydıyla ülkede kalabilmektedir. Durumları yukarıda sayılan koşullara uymayan vatandaşlarımız Romanya'ya turistik amaçla seyahat etmek istedikleri takdirde, mutlaka Romanya'nın kendilerine en yakın dış temsilciliğinden giriş vizesi almak durumundadırlar. Sınır kapısında vize alınması mümkün değildir.

4- Türk Firmalarının Faaliyetleri

a) Türk Mühendislik ve Teknik Müşavirlik Firmalarının Ülkede Takip Edilen Projeler

Romanya’da gerek yerleşik Türk inşaat şirketleri gerekse ülkemizdeki mühendislik firmalarının pek çok alt yapı ve üst yapı faaliyeti yürütülmektedir. Çok sayıda, konut, ofis, avm, hastane, yol yapım projesi Türk mühendislik firmaları tarafından gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Son dönemde Türk firmaları otoban yapımında önemli projeler üstlenmişlerdir.

Açılan ihaleleri <https://www.e-licitatie.ro/pub> adresinden takip etmek mümkündür.

b) Firmaların Genel Olarak Yaşadığı Sorunlar

Avrupa Komisyonunun 2018 yılı Temmuz ayında çelik ithalatında korunma önlemleri kapsamında geçici olarak kota uygulamasına başlaması, ülkemizden Romanya’ya ihracat yapan firmamızın ve Romanya’da mühendislik projesi üstlenen firmamızın zaman zaman tereddüt yaşamasına neden olabilmektedir.

Ülkemizden getirilen işçiler/çalışanların çalışma ve oturma izinlerinde bürokratik işlemlerin uzun sürmesi ve Romanya’da istihdam alanında yaşanan sıkıntılar Türk firmalarını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Projelerin ihale ve ihale sonrası süreçler, ihale sonuçlarına diğer firmalar tarafından yapılan itirazlar ve bu süreçlerin neticelendirilmesi için geçensüre projeleri üstlenen firmalar için zaman kayıplarına yol açmaktadır.

5- Görüş ve Değerlendirmeler

Romanya ulaştırma, sağlık ve enerji konuları başta olmak üzere uzun bir süre altyapı yatırımlarını ertelemiş olması nedeniyle mühendislik sektörü açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak, ülkedeki kaynakların büyük yatırımları gerçekleştirmek için yetersiz olması, AB kaynaklarının ise kullanımında sıkıntılar yaşanması, altyapı yatırımlarının ertelenmesinin temel nedeni olarak değerlendirilmektedir. İhale süreçleri ve ihalelerin sonuçlanmasının uzun sürmesi projelerin gecikmesine neden olmaktadır.

Romanya’ya net ekonomik yatırımlar 18.4 milyar RON olarak 2020 yılının ilk çeyreğinde 2019 yılının ilk çeyreğine göre %5 daha artmıştır. Yatırımların %20,3 ‘ünü inşaat sektörü oluşturmuştur. 2020 yılının ilk çeyreğinde AB içinde Romanya en fazla ekonomik büyüme gerçekleştiren ikinci ülke olarak %2,7 büyüme kaydetmiştir. İlk çeyrekte Romanya’da en fazla büyüme gösteren sektörlerin başında hizmet ve inşaat sektörü gelmektedir.

2020 yılında yaşanan salgının etkilerinin azaltılması amacıyla AB’nin sağlayacağı fonların önemli bir kısmının altyapı eksikliklerinin giderilmesi için harcanması söz konusudur. Romanya başta ulaşım altyapısının iyileştirilmesi ve ülkenin AB’nin karbon salınımına ilişkin kurallarına uyum sağlanması amacıyla enerji üretim tesislerinin dönüşümüne yönelik çeşitli projeler gündemdedir. Bunlar arasında Bükreş ile Macaristan’ı bağlayan A2 otoyolunun eksik kısımlarının inşası ile Bükreş ile Moldova sınırındaki illeri bağlayacak otoyolun inşası, Braila sınırları dahilinde Tuna üzerinde yeni köprü inşası Complexul Energetic Oltenia isimli kamuya ait firmanın kömürle çalışan toplam 3.240 MW gücündeki kömür yakıtlı termik santralleri kapatılarak yerine 1,400 MW kapasiteli doğalgaz santralleri kurması, bölgesel doğalgaz boru hattı BRUA’nın inşası (önemli bir kısmı tamamlanmıştır) ile doğalgaz şebekesinin yaygınlaştırılması, Çernavo’da nükleer santralinin 3 ve 4 üncü ünitelerinin inşası, Karadenizde üretilecek doğalgazın çıkarılması ve taşınması, aralarında Köstence-Dobruca’nın da yer aldığı bölgesel hastanelerin inşası, tarımsal altyapının modernizasyonu (sulama, drenaj, erozyonla mücadele), vb. konular gündemdedir.

Çeşitli şehirler havaalanı projeleri geliştirmeye çalışmaktadır ancak bu projelerin salgın sonrası düşen yolcu talebi nedeniyle orta vadede gündeme gelmesi olası değildir. Demiryollarının modernizasyonu sıkça gündeme getirilmekle beraber somut bir proje gündeme gelmemiştir

Türk firmalarımızca üstlenilen projelerde ve düzenlenen iş alındı belgelerinde bir artış gözlemlenmiştir. Pandemi döneminde firmalarımız ile irtibat sürdürülmüş olup, iptal edilen bir proje bilgisi tarafımıza ulaşmamış, saha işlerin de belirli bir yavaşlama görülmesine karşılık projelere devam edilebilmiş ve yeni projeler üstlenilebilmiştir.